Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

14 päivänä marraskuuta 2013 *

Tuomioistuimen toimivalta siviili- ja kauppaoikeuden alalla — Asetus (EY) N:o 44/2001 — 16 artiklan 1 kohta — Jäsenvaltiossa asuvan kuluttajan ja toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen matkatoimiston välinen matkasopimus — Matkatoimisto käyttää kuluttajan kotipaikan jäsenvaltioon sijoittautunutta palvelujen tarjoajaa — Kuluttajan oikeus nostaa kotipaikkansa tuomioistuimessa kanne molempia yrityksiä vastaan

Asiassa C-478/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Landesgericht Feldkirch (Itävalta) on esittänyt 20.9.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.10.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Armin Maletic ja

Marianne Maletic

vastaan

lastminute.com GmbH ja

TUI Österreich GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. G. Fernlund sekä tuomarit C. Toader (esittelevä tuomari) ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— TUI Österreich GmbH, edustajanaan Rechtsanwalt E. Reinitzer,

— Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes ja S. Nunes de Almeida,

— Euroopan komissio, asiamiehinään W. Bogensberger ja A.-M. Rouchaud-Joët,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 16 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Armin ja Marianne Maletic (jäljempänä Maleticin puolisot) sekä lastminute.com GmbH (jäljempänä lastminute.com) ja TUI Österreich GmbH (jäljempänä TUI) ja jossa on kyse 1 201,38 euron suuruisen summan sekä korkojen ja muiden kulujen maksamisesta sen vuoksi, että pääasian valittajat olivat varanneet lastminute.comilta TUI:n järjestämän pakettimatkan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 2, 11–13 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) Eräät tuomioistuimen toimivaltaa ja tuomioiden tunnustamista koskevien kansallisten sääntöjen väliset erot vaikeuttavat sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Säännökset, joiden avulla voidaan yhdenmukaistaa tuomioistuimen toimivaltaa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskevat säännöt ja yksinkertaistaa muodollisuudet, jotta niissä jäsenvaltioissa annetut tuomiot, joita tämä asetus sitoo, tunnustetaan ja pannaan täytäntöön nopeasti ja yksinkertaisin menettelyin, ovat välttämättömiä.

– –

(11) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.

(12) Asianmukaisen lainkäytön helpottamiseksi tai tuomioistuimen ja riita-asian läheisen yhteyden vuoksi tulisi olla vaihtoehtoisia toimivaltaperusteita vastaajan kotipaikan mukaan määräytyvän toimivaltaperusteen lisäksi.

(13) Vakuutus-, kuluttaja- ja työsopimusten osalta heikompaa osapuolta olisi suojeltava hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä kuin mitä yleiset säännökset edellyttävät.

– –

(15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Olisi säädettävä selkeästä ja tehokkaasta järjestelmästä vireilläolon ja

yhdessä käsiteltävien kanteiden ratkaisemiseksi sekä vireilletuloajankohdan määrittämisessä esiintyvien kansallisten erojen välttämiseksi. Kyseinen päivämäärä olisi tämän asetuksen soveltamiseksi määritettävä itsenäisesti.”

4 Kyseisen asetuksen 2 artiklan 1 kohdan nojalla ”kanne henkilöä vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimissa”.

5 Kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa ainoastaan tämän luvun 2–7 jakson säännösten nojalla”.

6 Saman asetuksen 5 artiklan 1 alakohdassa säädetään sopimuksia koskevista asioista, että jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä.

7 Asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan mukaan henkilöä, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, vastaan voidaan nostaa kanne myös, jos asiassa on useampia vastaajia, siinä tuomioistuimessa, jonka alueella jollakin vastaajista on kotipaikka, edellyttäen että kanteiden välillä on niin läheinen yhteys, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin.

8 Kyseisen asetuksen 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Kun asia koskee henkilön, jäljempänä ’kuluttaja’, sellaista tarkoitusta varten tekemää sopimusta, jota ei voida pitää hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvänä, tuomioistuimen toimivalta määräytyy tämän jakson säännösten mukaisesti, jollei 4 artiklan ja 5 artiklan 5 kohdan säännöksistä muuta johdu,

– –

c) kaikissa muissa tapauksissa, jos sopimus on tehty henkilön kanssa, joka harjoittaa kaupallista tai elinkeinotoimintaa siinä jäsenvaltiossa, missä kuluttajan kotipaikka on, tai joka millä keinoin tahansa suuntaa tällaista toimintaa kyseiseen jäsenvaltioon tai useisiin valtioihin kyseinen jäsenvaltio mukaan lukien, ja sopimus kuuluu kyseisen toiminnan piiriin.

– –

3. Tämän jakson säännöksiä ei sovelleta kuljetussopimuksiin, yhteishintaan tarjottavia kuljetus- ja majoituspalvelujen yhdistelmiä lukuun ottamatta.”

9 Asetuksen 16 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kuluttaja voi nostaa kanteen toista sopimuspuolta vastaan joko sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä tämän kotipaikka on, tai sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kuluttajan kotipaikka on.”

10 Asetuksen N:o 44/2001 28 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä artiklaa sovellettaessa katsotaan kanteiden liittyvän toisiinsa silloin, kun niiden välillä on niin läheinen yhteys, että kanteiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä näyttää tarpeelliselta, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

11 Maleticin puolisoiden kotipaikka on Bludesch (Itävalta), joka sijaitsee Bezirksgericht Bludenzin (Bludenzin alueellinen tuomioistuin) tuomiopiirissä. He varasivat ja maksoivat 30.12.2011 yksityishenkilöinä itselleen 10.–24.1.2012 väliseksi ajaksi lastminute.comin verkkosivuilta 1 858 euron hintaisen pakettimatkan Egyptiin. lastminute.com, jonka kotipaikka on München (Saksa), ilmoitti verkkosivuillaan, että se toimisi matkanvälittäjänä, täsmentäen, että matkan järjestäisi TUI, jonka kotipaikka on Wien (Itävalta).

12 Pääasian valittajat tekivät varauksen Jaz Makadi Golf & Spa -nimiseen hotelliin Hurghadassa (Egypti). lastminute.com vahvisti varauksen ja ohjasi sen eteenpäin TUI:lle. Tämän jälkeen Maleticin puolisot saivat TUI:ltä 5.1.2012 päivätyn ”varausvahvistuksen/laskun”, jossa näkyivät lastminute.comista varatun matkan tiedot kuitenkin siten, että varatuksi hotelliksi mainittiin Hurghadassa sijaitseva hotelli Jaz Makadi Star Resort Spa.

13 Pääasian valittajat huomasivat hotellia koskevan virheen vasta Hurghadaan saavuttuaan, ja heidän piti maksaa 1 036,00 euron lisämaksu voidakseen oleskella alun perin lastminute.comin verkkosivuilta varaamassaan hotellissa.

14 Saadakseen näin maksetun lisähinnan palautetuksi ja lomaansa kohdanneet vastoinkäymiset korvatuiksi pääasian valittajat vaativat Bezirksgericht Bludenzissa 13.4.2012 nostamassaan kanteessa, että lastminute.com ja TUI velvoitettaisiin yhteisvastuullisesti maksamaan heille 1 201,38 euroa korkoineen ja kuluineen.

15 Bezirksgericht Bludenz tutki vain, onko se toimivaltainen ottamaan kanteen tutkittavaksi, ja se jätti 4.7.2011 antamallaan määräyksellä alueellisen toimivaltansa puuttumisen perusteella kanteen TUI:tä koskevilta osiltaan tutkimatta. Kyseisen tuomioistuimen mukaan asetusta N:o 44/2001 ei voitu soveltaa pääasian valittajien ja TUI:n välisessä asiassa, koska tilanne oli täysin valtion sisäinen. Se katsoi, että sovellettavien kansallisten säännösten mukaan toimivaltainen tuomioistuin oli vastaajan kotipaikan tuomioistuin, toisin sanoen Wienin toimivaltainen tuomioistuin eikä Bludenzin tuomioistuin.

16 Sitä vastoin lastminute.com-yhtiön, jonka kotipaikka on Saksassa, osalta mainittu tuomioistuin katsoi, että asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetty edellytys, joka koski toiminnan suuntaamista Itävaltaan, täyttyi. Se katsoi näin olevansa toimivaltainen ratkaisemaan pääasian. Kyseisestä ratkaisusta tuli tältä osin lainvoimainen, sillä lastminute.com ei hakenut siihen muutosta.

17 Pääasian valittajat valittivat (”Rekurs”) tästä ratkaisusta ennakkoratkaisua pyytävään tuomioistuimeen väittäen, että heidän varauksensa oli alusta alkaen ollut yhtenä yhtenäisenä oikeustoimena erottamattomasti sidoksissa lastminute.comiin matkanvälittäjänä ja TUI:hin matkanjärjestäjänä. Kun kyse on pakettimatkasta, asetuksen N:o 44/2001 15 artiklan 3 kohta ja 16 artiklan 1 kohta ovat asiaa käsittelevän tuomioistuimen toimivallan oikeudellinen perusta myös TUI:n osalta.

18 TUI katsoi valitukseen antamassaan vastauksessa, että Bezirksgericht für Handelssachen Wienillä oli yksinomainen toimivalta käsitellä sitä koskevat kanteet ja että alimman asteen tuomioistuin oli perustellusti katsonut, ettei käsiteltävässä asiassa ollut olemassa yhtä yhtenäistä oikeustoimea. Lähtökohtana on siis pidettävä sitä, että olemassa on kaksi toisistaan virtuaalisesti erillistä sopimusta, ja toimivaltaa koskevaa kysymystä on arvioitava tämän lähtökohdan perusteella.

19 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa tietää, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen tilanne ”täysin valtionsisäinen tilanne” ja miten asetuksen
N:o 44/2001 16 artiklan 1 kohdassa säädettyä käsitettä ”toinen sopimuspuoli” on tulkittava tilanteessa, jossa muuhun kuin kuluttajan kotipaikan jäsenvaltioon sijoittautunut elinkeinonharjoittaja myy sellaisen toisen elinkeinonharjoittajan tarjoamia palveluja, jonka kotipaikka on kuluttajan kotipaikan

jäsenvaltiossa, kun kuluttaja on nostanut kanteen kyseistä ”toista sopimuspuolta” vastaan, kun kyseisen säännöksen mukaan kuluttaja voi nostaa kanteen sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä hänen kotipaikkansa on.

20 Kyseisen tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 44/2001 15 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa säädettyjen, kuluttajasopimusten alaa koskevien erityisten toimivaltasääntöjen tarkoituksena on suojella heikompaa sopimuspuolta myöntämällä tälle oikeus valita oikeuspaikka ja rajoittamalla mahdollisuutta sopia oikeuspaikkalausekkeista, ja tämä suoja menettäisi merkityksensä, jollei kuluttajan olisi mahdollista vedota yhden yhtenäisen varaustoimenpiteen tuottamiin oikeuksiin kahta sopimuspuolta vastaan asetuksen N:o 44/2001 16 artiklan 1 kohdan perusteella toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

21 Näin ollen Landesgericht Feldkirch on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [asetuksen N:o 44/2001] 16 artiklan 1 kohtaa, jonka mukaan toimivaltainen on sen paikkakunnan tuomioistuin, missä kuluttajan kotipaikka on, tulkittava siten, että silloin, kun toinen sopimuspuoli (tässä matkanvälittäjä, jonka kotipaikka on ulkomailla) käyttää muun sopimuspuolen (tässä matkanjärjestäjä, jonka kotipaikka on kotimaassa) palveluja, kanteisiin, joissa vaaditaan molempia vastuuseen, sovelletaan asetuksen N:o 44/2001 16 artiklan 1 kohtaa myös kotimaisen sopimuspuolen osalta?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

22 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 44/2001 16 artiklan 1 kohdassa säädettyä käsitettä ”toinen sopimuspuoli” tulkittava siten, että sillä pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa tarkoitetaan myös toimijan, jonka kanssa kuluttaja on tehnyt kyseisen sopimuksen, sopimuspuolta, jonka kotipaikka on siinä jäsenvaltiossa, missä mainitun kuluttajan kotipaikka on.

23 TUI kiistää, että siihen voitaisiin soveltaa asetusta N:o 44/2001, ja se katsoo, että pääasian olosuhteilla on täysin valtionsisäisen tilanteen ominaispiirteet, joten asiassa voidaan soveltaa ainoastaan tuomioistuimen alueellista toimivaltaa koskevia kansallisen oikeuden säännöksiä.

24 Asiassa ei sitä vastoin ole kiistetty, että asetusta N:o 44/2001 voidaan soveltaa lastminute.comiin ja että Maleticin puolisoiden kotipaikan tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan pääasian kyseistä yhtiötä koskevilta osin.

25 On siis tutkittava, voidaanko asetusta N:o 44/2001 pääasian olosuhteissa soveltaa TUI:n kaltaiseen sopimuspuoleen ja onko asia sellainen, ettei se ole pelkästään kyseisen valtion sisäinen, siten, että tämä soveltaminen olisi perusteltua.

26 Unionin tuomioistuin on jo todennut tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla Brysselissä 27.9.1968 tehdystä yleissopimuksesta (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna peräkkäisillä liittymissopimuksilla (jäljempänä Brysselin yleissopimus), että kyseisen sopimuksen toimivaltamääräysten soveltaminen edellyttää, että asia ei ole pelkästään sopimusvaltion sisäinen, ja ettei kyseisen oikeussuhteen kansainvälisen luonteen Brysselin yleissopimuksen 2 artiklaa (josta on tullut asetuksen N:o 44/2001 2 artikla) sovellettaessa välttämättä tarvitse perustua siihen, että se oikeusriidan aineellisten seikkojen tai asianosaisten kotipaikkojen perusteella liittyy useaan sopimusvaltioon (ks. vastaavasti asia C-281/02, Owusu, tuomio 1.3.2005, Kok., s. I-1383, 25 ja 26 kohta).

27 On muistutettava, että koska asetuksella N:o 44/2001 korvataan Brysselin yleissopimus, unionin tuomioistuimen tämän yleissopimuksen määräyksistä antama tulkinta pätee myös tämän asetuksen säännösten osalta silloin, kun kyseisten määräysten ja säännösten voidaan katsoa vastaavan toisiaan (asia C-533/08, TNT Express Nederland, tuomio 4.5.2010, Kok., s. I-4107, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Kuten tämän tuomion 26 kohdassa on täsmennetty, kyseisen oikeussuhteen kansainvälisen luonteen ei välttämättä tarvitse perustua siihen, että se oikeusriidan aineellisten seikkojen tai asianosaisten kotipaikkojen perusteella liittyy useaan jäsenvaltioon, ja komission ja Portugalin hallituksen tavoin on syytä todeta, että asetusta N:o 44/2001 sovelletaan sitäkin suuremmalla syyllä pääasian olosuhteissa, koska asia ei ole pelkästään kyseisen valtion sisäinen paitsi lastminute.comin – mitä ei ole kiistetty – myöskään TUI:n osalta.

29 Vaikka nimittäin oletettaisiinkin, että senkaltainen yksi yhtenäinen toimenpide, jolla Maleticin puolisot varasivat ja maksoivat pakettimatkansa lastminute.comin verkkosivulla, voidaan jakaa yhtäältä verkossa toimivan lastminute.com-nimisen matkatoimiston ja toisaalta matkanjärjestäjä TUI:n kanssa tehdyksi kahdeksi toisistaan erilliseksi sopimussuhteeksi, viimeksi mainittua sopimussuhdetta ei voida pitää ”täysin valtion sisäisenä”, sillä se oli erottamattomasti sidoksissa ensin mainittuun sopimussuhteeseen, koska se solmittiin kyseisen toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan matkatoimiston välityksellä.

30 Lisäksi on syytä ottaa huomioon asetuksen N:o 44/2001 13 ja 15 perustelukappaleessa esitetyt tavoitteet, joina ovat kuluttajan suojelu sopimuksen ”heikompana osapuolena” ja rinnakkaisten oikeudenkäyntien saaminen ”mahdollisimman vähiin [sen varmistamiseksi], ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita”.

31 Nämä tavoitteet estävät ratkaisun, jonka mukaan Maleticin puolisoiden olisi mahdollista panna samanaikaisesti sekä Bludenzissa että Wienissä vireille toisiinsa liittyviä kanteita niitä kahta toimijaa vastaan, jotka hoitivat pääasiassa kyseessä olevan pakettimatkan varaamisen ja toteuttamisen.

32 Edellä esitetyn nojalla esitettyyn kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 44/2001 16 artiklan 1 kohdassa säädettyä käsitettä ”toinen sopimuspuoli” on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa myös toimijan, jonka kanssa kuluttaja on tehnyt kyseisen sopimuksen, sopimuspuolta, jonka kotipaikka on siinä jäsenvaltiossa, missä mainitun kuluttajan kotipaikka on.

Oikeudenkäyntikulut

33 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 16 artiklan 1 kohdassa säädettyä käsitettä ”toinen sopimuspuoli” on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa myös toimijan, jonka kanssa kuluttaja on tehnyt kyseisen sopimuksen, sopimuspuolta, jonka kotipaikka on siinä jäsenvaltiossa, missä mainitun kuluttajan kotipaikka on.

Allekirjoitukset